

GUIA DOCENT

1.- Dades d'identificació

Mòdul/matèria	Formació Literària per a Mestres
Caràcter	Obligatori
Titulació	Grau Mestre d'Educació Primària
Departament	Didàctica de la Llengua i la Literatura
Temporalització	6 crèdits
Coordinador	Josep Ballester Roca
Professors responsables 2010/2011	Alexandre Bataller, Anna Devís, Noelia Ibarra, Consuelo Martínez, Eva Morón, Miquel Oltra

2.- Descripció de la matèria

La matèria pretén facilitar a l'estudiant l'adquisició de coneixements i estratègies en relació a la formació literària en l'Educació Primària, així com els recursos didàctics a l'abast a l'aula d'Educació Primària. Atenent aquests objectius, dividirem la matèria en vuit blocs:

- El primer bloc està constituït per una introducció als conceptes generals relacionats amb l'educació literària, els objectius, la competència literària, els fonaments dels estudis literaris, el concepte de literatura per a infants i la relació amb la literatura en general, i, finalment, els àmbits fronterers de l'educació literària com ara el còmic, el cinema i altres mitjans audiovisuals.
- El segon bloc de continguts està dedicat a la metodologia i a l'ensenyament de l'estudi de la literatura per a infants; s'hi treballen aspectes com ara la teoria i la crítica de la literatura adreçada als infants, la justificació de la presència de la LIJ al currículum d'educació primària i la funció educativa de la literatura. Així mateix es tracten en aquest bloc els aspectes relatius a la recerca específica a l'àrea, els recursos i les fonts de documentació.
- Els quatre blocs següents estan centrats en els gèneres literaris, amb una estructura similar, orientada a l'anàlisi i la producció de textos al final de cada bloc. Així doncs, en el tercer tractem el text poètic. Iniciem l'estudi amb la definició i la caracterització del text poètic a través de la història i continuem amb l'estructura, la mètrica, les figures retòriques i els antecedents de la poesia contemporània.
- El quart bloc l'iniciem amb la definició i la caracterització del text narratiu a través del temps, i continuem amb l'anàlisi de la història (esdeveniments, personatges, espai i temps...); així mateix ens introduïm en l'anàlisi del discurs (aspectes, temps, modes...) i en les formes i la tipologia textual. Finalment, tractem la narrativa contemporània i els seus antecedents.
- L'assaig o literatura d'idees serà el tema del cinqué bloc. Iniciem l'estudi d'aquest gènere amb la definició i la caracterització, i els diferents punts de vista a través del temps; tot seguit incidim en el text argumentatiu, l'estructura i

les marques retòriques i lingüístiques, i la tipologia textual de l'assaig. Finalment estudiem l'assaig contemporani i els antecedents.

- Comencem aquest bloc amb la definició i la caracterització del text teatral, amb els diversos punts de vista rellevants a través del temps; igualment, fem un recorregut pel text (tema, argument i conflicte; actes i escena; personatges; espai i temps), per la representació teatral i per les formes de representació (titelles, ombres, màscares i escenificació de textos no teatrals). Finalment estudiem el teatre contemporani i els antecedents.
- La cinquena part, relacionada amb la literatura per a infants i joves actual, la iniciem amb un recorregut històric per la LIJ universal i per la LIJ catalana i espanyola; Tanquem aquest bloc amb l'estudi en profunditat de la LIJ contemporània pel que fa a aspectes com ara temes, tendències i característiques.
- L'última part ens acosta a l'animació lectora i literària. Comencem amb el concepte, la caracterització i les tècniques de l'animació lectora. D'altra banda introduïm el Pla de Foment Lector com a estratègia d'actuació als centres i la Biblioteca com un espai de creixement personal i d'obertura al món. Finalment realitzem un recorregut per les noves tecnologies de la informació i la comunicació aplicades a l'ensenyament literari i a la formació de lectors.

3.- Coneixements previs

- Els estudiants han de demostrar una competència suficient, oral i escrita, en espanyol i català corresponent al nivell C1 del *Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües*.
- Els estudiants han de ser capaços d'elaborar discursos orals i escrits de forma coherent i adequada a l'àmbit acadèmic.

4. - Objectius generals

- Expressar-se oralment i per escrit correctament i adequadament en les llengües oficials de la Comunitat autònoma.
- Utilitzar amb solvència les tecnologies de la informació i de la comunicació com a eines de treball habituals
- Analitzar i incorporar de forma crítica les qüestions més rellevants de la societat actual que afecten a l'educació familiar i escolar: impacte social i educatiu dels llenguatges audiovisuals i de les pantalles; canvis en les relacions de gènere i intergeneracionals; multiculturalitat i interculturalitat; discriminació i inclusió social i desenvolupament sostenible; i també promoure accions educatives orientades a la preparació d'una ciutadania activa i democràtica.
- Promoure el treball cooperatiu i el treball i esforç individual.
- Assumir que l'exercici de la funció docent ha d'anar perfeccionant-se i adaptant-se als canvis científics, pedagògics i socials al llarg de la vida.
- Conèixer els processos d'interacció i comunicació a l'aula.
- Conèixer i aplicar metodologies i tècniques bàsiques d'investigació educativa i ser capaç de dissenyar projectes d'innovació tot identificant indicadors d'avaluació.
- Comprendre que l'observació sistemàtica és un instrument bàsic per a poder reflexionar sobre la pràctica i la realitat, i també contribuir a la innovació i a la millora en educació.

5.- Continguts

1. Introducció als conceptes generals de l'educació literària.
 - 1.1. El fet literari i la lectura.
 - 1.2. Objectius general de l'ensenyament literari
 - 1.3. La competència literària.
 - 1.4. Els fonaments dels estudis literaris i la seua projecció docent.
 - 1.5. La literatura per a infants i joves: concepte i relació amb la literatura en general.
 - 1.6. Els àmbits fronterers de l'educació literària: el còmic, el cinema i altres mitjans audiovisuals.

2. Metodologia i ensenyament de l'estudi de la literatura per a infants i joves
 - 2.1. Mètodes i estratègies de la literatura adreçada als infants.
 - 2.2. Justificació i presència de la LLJ al currículum.
 - 2.3. La funció educativa.
 - 2.4. Fonaments i orientacions de la recerca específica a l'àrea.
 - 2.5. Recursos i fonts de documentació.

3. El text poètic.
 - 3.1 Definició i caracterització.
 - 3.2 Estructura del text poètic.
 - 3.3 Conceptes bàsics de mètrica
 - 3.4 Figures retòriques.
 - 3.5 Antecedents. La poesia contemporània.
 - 3.6 Anàlisi i producció de textos.

4. El text narratiu.
 - 4.1 Definició i caracterització.
 - 4.2 Anàlisi de la història
Esdeveniments.
Personatges.
Espai i temps.
 - 4.3 Anàlisi del discurs
Aspectes del discurs: actituds narratives.
El temps del discurs.
Modes del discurs.
 - 4.4 Formes i tipologia textual
Conte.
Faula.
Novel·la.
 - 4.5 Antecedents. La narrativa contemporània.
 - 4.6 Anàlisi i producció de textos.

5. El text assagístic o la literatura d'idees.
 - 5.1 Definició i caracterització.
 - 5.2 L'assaig i el text argumentatiu.
Estructura.
Marques retòriques i lingüístiques.
 - 5.3 Formes i diversitat de la tipologia textual.
La glossa.
L'article periodístic.
L'aforisme.
La dissertació.
El dietari.

- 5.4 Antecedents. L'assaig contemporani.
- 5.5 Anàlisi i producció de textos.

6. El text teatral i la dramatització.
 - 6.1 Definició i caracterització.
 - 6.2 El text
Tema, argument i conflicte.
Actes i escena.
Personatges.
Espai i temps.
 - 6.3 Formes teatrals de representació.
Titelles
Teatre d'ombres
Teatre de màscares
Escenificació de textos no teatrals.
 - 6.4 La representació teatral
 - 6.5 Antecedents. El teatre contemporani.
 - 6.6 Anàlisi i producció de textos.

7. La Literatura per a Infants i per a Joves actual.
 - 7.1 Un recorregut històric per la LIJ universal.
 - 7.2 La literatura infantil i juvenil catalana i espanyola.
 - 7.3 La LIJ contemporània: temes, tendències i característiques.

8. L'animació lectora i literària.
 - 8.1 Concepte, caracterització i tècniques.
 - 8.2 Pla de foment lector.
 - 8.3 La biblioteca: un espai obert al món.
 - 8.4 Les noves tecnologies de la informació i la comunicació aplicades a l'ensenyament literari i la formació de lectors.

6.- Competències (específiques i transversals)

- Fomentar la lectura i animar a escriure.
- Adquirir formació literària i conèixer la literatura infantil.
- Desenvolupar continguts del currículum mitjançant recursos dels mitjans de comunicació i de les tecnologies de la informació i la comunicació.
- Desenvolupar i avaluar continguts del currículum mitjançant recursos didàctics apropiats i promoure les competències corresponents en les estudiants.
- Conèixer les fonts bàsiques de la investigació en el camp de la Didàctica de la Llengua i la Literatura i identificar-hi l'objecte i la metodologia emprades.
- Analitzar de manera crítica materials didàctics, així com produccions literàries per a infants i joves

7.- Volum de treball de l'estudiant

	Hores
PRESENCIALS: EXPOSITIVES I ACTIVITATS DE L'ESTUDIANT	45
PRESENCIALS: TUTORITZACIÓ	7'5
PRESENCIALS: PROVES D'AVALUACIÓ	7'5
NO PRESENCIALS: PREPARACIÓ ACTIVITATS DE CLASSE	15

NO PRESENCIALS: ELABORACIÓ TREBALLS/INFORMES	60
NO PRESENCIALS: PREPARACIÓ DE LES PROVES D'AVAUACIÓ	15
TOTAL	150

8.- Temari, activitats, lliuraments i planificació temporal

continguts	sessions
1.Introducció als conceptes generals de l'educació literaria	3
2.Metodologia i ensenyament de l'estudi de la literatura per a infants i joves	2
3.El text poètic	3
4.El text narratiu	3
5.El text assatgístic o la literatura d'idees	3
6.El text teatral i la dramatització	3
7.La literatura per a infants i per a joves actual	3
8.L'animació lectora i literària	2

9.- Avaluació de l'aprenentatge

Per a l'avaluació final del curs, es tindrà en compte:

- La competència lingüística i comunicativa de l'estudiant, tant oral com escrita en relació al nivell C1
- El nivell aconseguit en l'adquisició de coneixements i habilitats específiques de la matèria.
- El domini de mètodes, tècniques i altres capacitats i destreses pròpies d'un estudiant de Magisteri.
- L'actitud cap a l'assignatura i el respecte als companys, l'assistència i la participació a classe, l'interés i la constància per assolir una progressió positiva i la capacitat per a treballar en grup.

L'adquisició d'aquests criteris s'observarà a través de les següents proves:

1. Pràctiques de classe escrites i orals (treball individual): 30%
2. Treball de grup: 30%
3. Prova individual oral: 20%
4. Prova individual escrita: 20%

Per a aprovar la matèria s'hauran d'haver superat almenys els apartats 2, 3 i 4.

En les proves i treballs escrits, es tindrà en compte la presentació adequada per a un futur mestre, així com la correcció ortogràfica, lèxica i gramatical, i els aspectes referits a adequació, coherència i cohesió del text. En aquest sentit, s'aplicaran els criteris de la Unitat Docent.

10.- Recursos

Bibliografia bàsica

- AMO SÁNCHEZ-FORTÚN, José Manuel de (2003) *Literatura Infantil: claves para la formación de la competencia literaria*, Archidona: Aljibe, 2003.
- BALLESTER, Josep (2000) *L'educació literària*, València: Universitat de València. 2ª ed. 2007.
- BRAVO- VILLASANTE, C. (1983), *Historia de la literatura infantil española*. I, II y III Madrid: Doncel.
- CENTELLES, Jaume (2005) *La Biblioteca, el cor de l'escola*, Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.
- CERRILLO, Pedro (2007) *Literatura infantil y juvenil y educación literaria: hacia una nueva enseñanza de la literatura*, Barcelona: Octaedro.
- COLOMER, Teresa (1998) *La formació del lector literari*, Barcelona: Barcanova.
- COLOMER, Teresa (1999) *Introducción a la literatura infantil y juvenil*, Madrid: Síntesis.
- COLOMER, Teresa et alii (2002) *La literatura infantil i juvenil catalana: un segle de canvis*, Barcelona: Institut de Ciències de l'Educació, Universitat Autònoma.
- FLUIXÀ, Josep Antoni (1985) *Jocs i estratègies d'animació a la lectura*. València, Conselleria d'Educació i Ciència.
- GARRALÓN, Ana (2001) *Historia portátil de la literatura infantil*, Madrid: Anaya.
- LLUCH, Gemma (1998) *El lector model en la narrativa per a infants i joves*, Barcelona - Castelló- València, Univ. Autònoma de Barcelona - Univ. Jaume I - Univ. de València.
- MENDOZA FILLOLA, Antonio (2004) *La educación literaria: Bases para la formación de la competencia lecto-literaria*. Archidona: Aljibe.
- RODARI, Gianni (2009) *Gramàtica de la fantasia: introducció a l'art d'inventar històries*, trad. Teresa Duran, Barcelona: Educaula.
- VALRIU, Caterina (1998) *Història de la literatura infantil i juvenil catalana*. Barcelona: Ed. Galera – Pirene.

Bibliografia complementària

- BADIA, Dolors – VILÀ, Núria – VILA, Montserrat (1986) *Contes per fer i refer. Recursos per a la creativitat*, Graó. Barcelona.
- BALLESTER, Anna (2009) *Poemania: guia pràctica per a fer lectors i lectores de poesia*, Alzira: Fundació Bromera per al Foment de la Lectura.
- BALLESTER, Josep - MÍNGUEZ, Xavier (ed.) (2005) *La Sabateta de vidre*, Catarroja: Perifèric.
- BARBIERI, Daniele (1993) *Los lenguajes del cómic*, Barcelona: Ed. Paidós.
- BARRIO, A. et al. (1987) *La rondalla a l'escola*, Barcelona: CEAC.
- BASSA i MARTÍN, Ramon (1995) *Literatura infantil, missatge educatiu i intervenció socio-educativa*, Palma de Mallorca, Universitat de les Illes Balears.
- BASSA, Ramon et al. (1996) *Tris-tras, les rondalles a l'escola*, Palma de Mallorca: Moll.
- BELTRAN, Rafael (ed.) (2007) *Rondalles populars valencianes. Antologia, catàleg i estudi*, València, Universitat de València.
- BESORA, Ramon - FLUVIÀ, Mercè (1985) *Del plaer de llegir al joc d'escriure*; Vic: ed. EUMO.
- BONMATÍ GUIDONET, Ricard (2008) *Poesia a l'escola: com fer grans lectors i recitadors: poemes engrescadors acompanyats de propostes de treball creatiu*; Barcelona: Rosa Sensat.
- BRYANT, Sara Cone (1985) *El arte de contar cuentos*, Barcelona: Hogar del Libro.
- CAÑAS, José (1992) *Didáctica de la expresión dramática. Una aproximación a la dinámica teatral en el aula*, Barcelona: Octaedro.
- CERRILLO, Pedro C. - GARCÍA PADRINO, Jaime (1996) *Hábitos lectores y animación a la lectura*, Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla - La Mancha.
- CERVERA, Juan (1996) *La dramatización en la escuela*, Madrid: Bruño.
- COLOMER, Teresa (dir.) 2002) *Siete llaves para valorar las historias infantiles*, Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- COLOMER, Teresa (ed.) (2002) *La Literatura infantil i juvenil catalana: un segle de canvis*, Barcelona: Institut de Ciències de l'Educació. Universitat Autònoma de Barcelona.

- COTRONEO, Roberto (1998) *Si una mañana de verano un niño: carta a mi hijo sobre el amor a los libros*, Madrid: Taurus.
- EGAN, Kieran (1999) *Fantasia e imaginación: su poder en la enseñanza: una alternativa a la enseñanza y el aprendizaje en la educación infantil y primaria*, Madrid: Ministerio de Educación y Cultura.
- EQUIPO PEONZA (2001) *El rumor de la lectura*, Madrid: Anaya.
- FERRER, Montserrat - MOTOS, Tomás - NAVARRO, Antoni (eds.) (2003) *Dramatització i teatre, Articles de llengua i literatura*, núm. 29, Barcelona: Graó.
- GARCÍA, Carles – LLUCH, Gemma (eds.) (1990) *Teoria i pràctica al voltant de la literatura per a infants i joves*; València: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.
- GIRBÉS, Joan Carles (2008) *Guia pràctica per a fer fills lectors*, Alzira: Fundació Bromera per al Foment de la Lectura.
- GÓMEZ YEBRA, Antonio (2008) *La animación a la lectura entre los jóvenes*, Sevilla: Fundación ECOEM.
- GONZÁLEZ, Luis Daniel (2001) *Bienvenidos a la fiesta. Diccionario-Guía de autores y obras de literatura infantil y juvenil*, Madrid: CIE Dossat.
- JANER MANILA, Gabriel (1984) *Pedagogia de la imaginació poètica*, Barcelona: Altafulla.
- JANER MANILA, Gabriel (1995) *Literatura infantil i experiència cognitiva*, Barcelona: Pirene.
- JOVER, Guadalupe (2007) *Un món per llegir: educació, adolescents i literatura*, Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.
- LABRADO, Víctor (2007) *Sendes i carenes: el món d'Enric Valor*, València: Escola Valenciana (CD).
- LANUZA, Empar - LLABATA, Teresa (1993) "Panorama de la LIJ en la Comunidad Valenciana", *Clij*, 48, març de 1993. Barcelona: Fontalba, pp. 8-22.
- LLUCH, Gemma - COLOMER, Teresa et alii (2000) *De la narrativa oral a la literatura per a infants: invenció d'una tradició literària*, Alzira: Bromera.
- LLUCH, Gemma - SERRANO, Rosa (1995) *Enric Valor. Noves lectures de les rondalles valencianes*, València, Tàndem/Albatros.
- LLUCH, Gemma (coord.) (2007) *Invención de una tradición literaria: de la narrativa oral a la literatura para niños*, Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha.
- LÓPEZ, Amando – JÉREZ, Isabel – ENCABO, Eduardo (2009) *Claves para una enseñanza artístico-creativa: la dramatización*, Barcelona: Octaedro
- MATA, Juan (2008) *Animación a la lectura: 10 ideas clave: hacer de la lectura una práctica feliz, trascendente y deseable*, Barcelona: Graó.
- MENDOZA FILLOLA, Antonio et al. (2000) *Literatura infantil en la escuela*, ed. Ramón F. LLORENS, Alacant: Universitat d'Alacant –CAM.
- MOLIST, Pep (2008) *Dins del mirall. La literatura infantil i juvenil explicada als adults*, Barcelona: Graó.
- MORENO, Víctor (1998) *Va de poesía: propuestas para despertar el deseo de leer y escribir poesías*, Pamplona: Pamiela.
- MORENO, Víctor (1989) *El juego poético en la escuela*, Pamplona: Pamiela.
- MORILLA, Lola - KOHAN, Silvia Adela (1999) *Hacer escribir a los niños*, Barcelona: Grafeim.
- MOROTE, Pascuala (2010) *Aproximación a la literatura oral*, Catarroja, Perifèric.
- MOTOS TERUEL, Tomàs (2007) *Prácticas de dramatización*, Ciudad Real: Ñaque.
- MUÑOZ CÁLIZ, Berta (2006) *Panorama de los libros teatrales para niños y jóvenes*, Madrid: ASSITEJ España.
- OBIOLS SUARI, Núria (2004) *Mirando cuentos. Lo visible e invisible en las ilustraciones de la literatura infantil*, Barcelona: Laertes.
- ORIOI i CARAZO, Carme (2002) *Introducció a l'etnopoètica: teoria i formes del folklore en la cultura catalana*, Valls: Cossetània.
- PELEGRÍN, Ana (1990) *Cada cual atiende su juego. de tradición oral y literatura*, Madrid: Cincel.
- PORTELL, Joan (ed.) (2004) *M'agrada llegir: com fer els teus fills lectors*, Barcelona: Ara Llibres.
- PROPP, Vladimir (1977) *Morfología del cuento*, Madrid: Fundamentos.
- PUJALS, Gemma – ROMEA, Celia (coord.) (2001) *Cine y literatura: relación y posibilidades didácticas*, Barcelona: ICE - Universitat de Barcelona - Horsori, 2001
- RAMÍREZ I PALAU, Rosa María (1988) *De la novel·la al teatre: teoria i pràctica d'una activitat de l'àrea de la llengua*, Barcelona: Edicions 62.
- REMACHA, Jesús Ángel et al. (2001) *Animación a la lectura teatral*, Ciudad Real: Ñaque.
- RENOULT, Noëlle – RENOULT, Bernard – VIALARET, Corinne (1998) *Dramatización infantil. Expresarse a través del teatro*. Madrid: Narcea.

- RODRÍGUEZ ALMODÓVAR, Antonio (1993) *Literatura infantil de tradición popular*, Cuenca: Universidad de Castilla-La Mancha.
- SÁNCHEZ CORRAL, Luis (1995) *Literatura infantil y lenguaje literario*. Barcelona, Paidós.
- SIRERA, Rodolf – CUBEDO, Manel (1989) *El teatre a l'escola*. València: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.
- SUNYOL, Víctor (1992) *Màquines per a escriure. Recursos per a l'animació a la creativitat escrita*, Vic: Eumo.
- TEJERINA, Isabel (1994) *Dramatización y teatro infantil. Dimensiones psicopedagógicas y expresivas*. Madrid, Siglo XXI.
- VALRIU, Caterina (1988) *Influències de les rondalles en la literatura infantil i juvenil catalana actual (1975-1985)*, Palma de Mallorca: Moll.
- VILA POUPARIÑA, Wenceslao (1994) *Así hago un cómic: así aprendo a escribir*, Barcelona: Octaedro.
- VILANOVA i VILA-ABADAL, Maria (2002) *Dramatització i aprenentatge*, Barcelona: Mediterrània.